

Салогуб С. М., здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Телійчук В. Г., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

БАЗОВІ АСПЕКТИ ТЕХНІКИ КИШЕНЬКОВИХ КРАДІЖОК І МЕТОДИКА ОПЕРАТИВНОГО РЕАГУВАННЯ: РЕКОМЕНДАЦІЇ

Одним із ключових завдань підрозділів Національної поліції України було і залишається захист та охорона приватної власності від корисливих злочинних посягань. Законодавство України у вигляді Основного Закону – Конституції, Кримінального кодексу, Цивільного кодексу містить положення про невід’ємне право володіти, користуватися та розпоряджатися предметами матеріального і нематеріального світу. У ст. 40 Конституції України зазначено, що «Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним» [1]. Цивільний кодекс закріплює концептуальні положення власності в аспекті базових складових цього права. Власник має всі три правомочності: володіння, користування, розпорядження об’єктами власності. Інші особи (невласники), як правило, мають ці правомочності кожен зокрема і залежать від правомочностей і волі власника. Порядок набуття права приватної власності визначається Цивільним кодексом [2].

Безперечно, не поодинокими є випадки, коли право власності відчужується у особи незаконно суб’єктами злочинної діяльності. У такому випадку створена законодавча система для охорони і захисту права власності, де базовим документом є Кримінальний кодекс, який у завданнях визначає, зокрема, захист права власності від протиправних посягань і передбачено санкцію за вчинення злочину, де родовим об’єктом виступають суспільні відносини, які виникають з приводу права власності. Зокрема, дослідження цікавить норма ст. 185 Кримінального кодексу «Крадіжка», тобто «таємне викрадення чужого майна» [3]. Ця норма має 5 частин і відповідно кожна наступна частина доповнюється певними кваліфікуючими ознаками.

До поняття «крадіжка» також входить поняття кишенькова крадіжка. Спектр таких протиправних дій досить немалий, тому що злочинний світ розвивається досить стрімко, враховуючи модернізовані прийоми і способи викрадення цінних і коштовних речей із кишень пересічних громадян. Ведення наукових діалогів про захист громадян і напрацювання методів

попередження таких крадіжок має принципове значення, тому що безпека і недоторканність визнаються найвищими соціальними цінностями в умовах удосконалення й оновлення суспільства, а також формування розвинутої в аспекті права і демократії держави.

Питанням вивчення методики розслідування кишенькових крадіжок було присвячено значну кількість праць таких вчених-юристів, як А.М. Алексеєва, Р.С. Белкіна А.П. Вайнгардта, В.А. Володимирова, І.Ф. Герасимова, Л.Г. Голікова, О.І. Гурова, І.І. Карпець, Є.І. Макаренка, В.В. Осіна, С.В. Романова, Ю.Д. Федорова, І.Н. Якімова. Однак тема кишенькових крадіжок у сучасній літературі, яка використовується на практиці працівниками оперативних і слідчих підрозділів, залишається недостатньо дослідженою і розвинутою.

Зокрема, будь-яке дослідження, яке проводиться з метою виявлення, попередження, розкриття або напрацювання якихось методик ґрунтується на вивчення певного явища, у даному випадку протиправного посягання, у ретроспективі. Бурхливі події на початку ХХ століття у жовтні 1917 року призвели до розвитку злочинного світу та установа міцних зв'язків між злочинними групами на основі негласних правил і принципів. Цікавим є те, що подекуди таке становлення відбувалося завдяки переходу злочинців на сторону радянської влади [4].

Загострена боротьба за ключові позиції злочинного світу в кінці 20-х – на початку 30-х років призвела до стрімкого виходу на передові позиції кишенькових крадіїв, які відрізнялися кмітливістю і вправністю, були виключними професіоналами у своїй справі. Кишенькові крадіжки відносяться до найбільш професійних видів злочинної діяльності у зв'язку з тим, що цей вид посягання вимагає певної підготовки, яка передбачає не лише навчання, а й систематичне підвищення злодійської кваліфікації. Саме тому за всю історію існування злочинного світу саме вони найчастіше ставали «злодіями в законі» [5]. Такі «професійні» якості кишенькових крадіїв слід враховувати під час їх пошуку або проведення профілактичних заходів, тому що оперативному працівнику потрібно фактично скласти ідеальну умовну схему для того, щоб опинитися в потрібний час в потрібному місці, зафіксувати факт кишенькової крадіжки і схопити із на гарячому, щоб у подальшому довести, що саме ця особа вчинила конкретне правопорушення. Саме в таких ситуаціях і виникають труднощі у роботі, перш за все, правоохоронних органів.

Виходячи із цього, цілком виправданою є наступна взаємозалежність: крадіжки чужого майна є найбільш легко вчинюваними злочинами, та разом з тим їх розкриття залишається на низькому рівні. Більшою мірою через об'єктивну неспроможність довести очевидні речі для того, щоб визнати особу винуватою у вчиненні конкретного кримінального правопорушення, тому що пріоритетною у системі будь-якого процесу в українській системі права є презумпція невинуватості.

Техніка кишенькової крадіжки характеризується низкою показників: способом вчинення, яких на сьогоднішній день налічується безліч і вони залежать від конкретної ситуації, тому що, як правило, такі злодії, працюють в місцях масового скупчення людей, особливо там, де люди тісно розташовані один до одного, що значно полегшує здійснення протиправного посягання. Дії кишенькового злочинця чіткі, ретельні та обмірковані. Використовуються численні способи і тактики, які базуються на професіоналізмі, ввічливості, акторській майстерності і вправності злочинця, а дії, частіше за все, спрямовані на викрадення речей із кишень піджаків і штанів різного типу [6]. Вражає поліфонія способів вчинення крадіжок кишеньковими крадіями. Це зумовлено їх широкою спеціалізацією. Наприклад, «писарі» використовують прийом розрізання одягу або сумки за допомогою спеціальних пристосувань – леза або гострої монети; крадії, які у натовпі витягають із кишені гаманець або коштовні речі; «ширмачі» використовують для прикриття своїх дій газети, плащі, букети квітів; крадії, які використовують гачки для ловлі риби для витягання із кишень або інших предметів одягу прикраси або гаманці; злочинці, які перекусують інструментами браслети, сережки, ланцюжки, тобто «хірурги»; так звані «понтщики» будують власний злочин на прийомі радісної неочікуваної зустрічі або конфлікту і часто працюють групою. Існують також кишенькові крадії-інтелектуали, які поєднують звичайну кишенькову крадіжку із шахрайством, проте вони орієнтуються виключно на заможних осіб із значними грошовими сумами [7];

базовим прийомом для кишенькової крадіжки є відволікання уваги або збентеження жертви до такого ступеня, щоб людина забула про гаманець у кишені або коштовності на тілі;

безперечно, слід звернути увагу на високу майстерність даного типу злодіїв, які, розуміючи, диференційованість і неочікуваність ситуації, можуть швидко і точно зорієнтуватися, чим значно зменшують ризик втрапити за ґрати;

суб'єктивний фактор відіграє вагому роль в організації кишенькових крадіжок і виражається у ступені професіоналізму і майстерності, якими володіє крадій. Це досить часто вирішує питання його власної «безпеки».

Успіх кишенькового злодія цілком залежить від його власного мистецтва кишенькової крадіжки, а не від ряду об'єктивних обставин, що іноді перешкоджають під час злому замків або торгівлі речовинами, обіг яких заборонено.

Особливої уваги заслуговує питання вивчення особливостей кишенькової крадіжки на концептуальному рівні. Досить важливим є питання розмежування моменту викрадення, адже нерідко на практиці кишеньковим крадієм є той, хто викрав сумку у пасажир, який задивився у вікно, а той, хто викрав сумку, коли пасажир вийшов – лише крадій. Науковці доводять, що кишенькова крадіжка характеризується умисною

формою вини у вигляді прямого умислу, проте нерідко він є невизначеним або неконкретизованим. Із даного дослідження випливає, що кваліфікація не залежить від розміру збитків, тому що вона повністю визначена діями винного. До особливостей об'єктивної сторони даного злочину вважаємо за доцільне віднести непомітність дій, а також особливі умови вилучення чужої речі із визначеного особою місця зберігання (одяг, сумка, інший ручний багаж) [8].

Під час виявлення кишенькового крадія за заявою потерпілого необхідно проводити комплекс оперативно-розшукових дій, використовуючи оперативні комбінації або слідчі дії в залежності від процесуальної необхідності для встановлення і затримання злочинця. Базовою дією є допит потерпілого, під час якого отримують основну оперативну інформацію про викрадені цінності, час, місце і спосіб вчинення, а також підозрюваних осіб. Особливу увагу слід звернути на моменти відвернення уваги потерпілого, яка є основним інструментом крадіїв.

Під час допиту потерпілому можна надати альбоми із фотознімками осіб, які потенційно могли вчинити даний злочин для впізнання. Крім того, слід уважно досліджувати об'єктивну сторону діяння, щоб виявити стиль кишенькового крадія, його поведінку, а також дії, які його демаскують як злодія. Така інформація ретельно аналізується і в подальшому є фундаментальним матеріалом для пошуку крадія [9].

Отже, у сучасній правовій науці тема кишенькових крадіжок є недостає вивченою і теоретично обґрунтованою. Подане дослідження є спробою узагальнення базових категорій техніки таких крадіжок, а також методики проведення оперативних заходів під час розкриття даного злочину. Крім того, для законодавця вкрай важливо встановити факт. Коли крадіжка вважається кишеньковою, а також враховувати способи її вчинення і спеціальні навички суб'єкта.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. (з останніми змінами від 21.02.2019 р.) № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.10.2019).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.03.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 11.10.2019).
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 11.10.2019).
4. Карманные кражи или как противодействовать карманникам. URL: <https://altapress.ru/proisshestvija/story/karmannie-krazhi-ili-kak-protivodeystvovat-karmannikam-40543> (дата звернення: 11.10.2019).

5. Фецин М.А. Спосіб вчинення кишенькових крадіжок як елемент криміналістичної характеристики. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 1 (22), 2018. С. 219-222.
6. Техника карманных краж. Личная безопасность. 12.02.2016. URL: <https://kobra.ks.ua/личная-безопасность/техника-карманных-краж/> (дата звернення: 11.10.2019).
7. Данилов О.О. Маги криманала. Воровские профессии и мастерство вора. URL: <https://law.wikireading.ru/41293> (дата звернення: 11.10.2019).
8. Колоколов М. Карманная кража. URL: <http://отрасли-права.рф/article/14170> (дата звернення: 11.10.2019).
9. Основні методики розслідування крадіжок. URL: <http://www.allbest.ru/> (дата звернення: 11.10.2019).

Семенов М. Д., здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Телійчук В. Г., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

ЩОДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З моменту перших згадок про агентурні прийоми роботи в Старому Завіті, сотні тисяч людей кожен рік залучається до співпраці з національною поліцією України в якості добровільних помічників правоохоронних і спеціальних служб або в якості штатних працівників, що забезпечують розвідувальні, контррозвідувальні та розшукові функції. Загально відомо, що оперативні працівники сучасної Національної поліції отримують інформацію, яка становить оперативний інтерес з метою протидії злочинності з різних джерел, зокрема з одного із найпоширенішого джерела оперативної інформації, а саме від негласних працівників. Вважаємо за необхідне зірнутися до історії цієї категорії негласного апарату, його ролі, походження та становлення в сучасних правоохоронних органах.

Метою нашого дослідження, на підставі вивчення й аналізу наукової та спеціальної літератури, є розкриття історичного аспекту походження оперативного-розшукової діяльності та її місце в сучасній правоохоронній